



Дионис Танасоглу

**ГЕНЧЛИК
ТҮРКҮЛЕРИ**

Дионис Танасоглу

ГЕНЧЛИК ТҮРКҮЛЕРИ.
(Песни молодости)

Стихлар

АРХИВ
СТЕПАНА КУРОГЛО

Издательство «Картя Молдовеняскэ»
Кишинев * 1975

ЗАМАНДАН

(От времени);

В степях зеленых Буджака
Где Прут. заветная река,
Обходит русские владенья,
При бедном устье ручейка
Стоит безвестное селение...

(А. Пушкин, 1828)

Сордум бӑн Бужакта адетчӑ бир кӱйӑ:

— Насыллан сени чоктан билдийди бир
Россия?

Узактайдын сӑн, йабан мерасында,
Конмуштун боз негаралы

кырлар арасында?
— Бизи булдуиду Пушкин бир заман,
Стиха койдуиду усталы пеетлӑр;
Майыл олдуиду сора Мошков

чок севдалы маанелерӑ —
Аады да «гагауз» сефтӑ
йаздыйды русчада типар...

Сордум бӑн Бужакта хем гӱллерӑ:

— Нечин сизин ичин тӱркӱлердӑ

Гӱзӑл сеслӑрлӑн чалынӑр?

Килимнердӑ, басмаларда

сиз хеп ачӑрсыныз дири?
— Уреклердӑн бак биз бӱӱериз,
кызлык едериз,

Евли ичериндӑ ачык калӑрыз,

хем кысметлеериз бу ери.

GAGAUZ MILLI ARHIVI

№ 2501

**«CENTRUL DE CERCETĂRI
ȘTIINȚIFICE AL GAGAUZIEI»**

**НИЦ ГАГАУЗИИ
ИМ. М.В. МАРУНЕВИЧ**

БАТАНА

Родине

Сенин түркүлөрнүн бир ий пеетийим,
Иолларынын бян бир ени далыйым,
Сенин кувединин бян бир пайыйым.
Сенин гүлүшүнүн бир көшежийим.
Сенин да достларнын инан достуйум,
Душманнарнын сенин бян душманыйм!
Сенин йашларнын бир дамнасийым,
Сенин кысметинин да бир ужуйум.
О бүүк та айленин севан күчүүйүм,
Гениш топракларнын бир чизисийим,
Дурук о суларнын бир далгасыйым,
Зенгинниклеринин бир тенесийим...
Бян — салт саним,
Сан — салт хепсимизсин!
Сан ишләркан — бян ишлеерим,
Сан дүүшәркан — бян дүүшерим.
Сени коруйаркан бян енсеерим!
Сан йашаркан — бян йашээрим!

КАБЛЕТ!
Принимай!

Умут капуста, шенник капуста,
Ачыл!
Генчли үрекләә, ешик омузу,
Ашыл!
Заамет байыры, Ватан хайыры,
Шевк ет!
Гелдик алатлы, дүшләр ашыры —
Каблет!
Үрек топлады саваш кооруну —
Те ал!
Сана гетирдик ооллар зооруну —
Хелал!
Гелдик сакаллы, узун да сачлы —
Бакма;
Гитар омузда, дели ми аклы!?—
Коркма!
Гармонь еллердә, «Прибой» дишлердә
Варды
Боба. Автомат Рейхстаа дүүшлердә
Алды!
Биз сә — канара, суйу хем кураа
Жингмәә!
Бизә ми кыркык, хайлак отура
Динмәә?

ПАРТИЯМА

Партии .

Ана кырларны сииретmäя
гözüm доймаз,
Жевиз аачларны, кавакларын
ав'да учларны;
Степли күйлерин
гержик евлерни сииретmäя
гözüm доймаз!
Öмүр гүллерни ачык —
хич тә доймаз!

Чешmä сеслерни чок сеслемäя
кулаам доймаз,
Дернек кызларнын маанелерни,
Баа топламак наараларны
Чок сеслемäя
кулаам доймаз!
Öмүр зааметин дурмаз
үрек öрсүнү —
хич тә доймаз!

Беким савашта йоргун дүштүм...
Ама топраамы йол-йол гезmäя
айаам доймаз,
Кардаш булушмаа, йардым олмаа,
Женктä өлмүшүн мезар атешинä
гез-етишmäя
айаам доймаз!

Öмүр йолунда ама
Хич тә доймаз!

Ватан севмеси дерин дуймаа
Үрәәм доймаз,
Байраан кырмызы атешини,
Бирлик кардашлыын куведини
тамах дуймаа
үрәәм доймаз! —
Өз Партиямын севмесини —
хич тә доймаз!

ГЕНЧ ҚАСАБАМ

Город молодой.

Ачык хава маависи
Биткисиз долай олмуш,
Ана гөзлү саабиси —
Генч Ватан гүнә дурмуш.
Иашлар гечәр, хич дурмаз,
Хеп долуйлан илери,
Оннар хич ихтиарламаз —
Таа гиттикчә генчленир!
Беним гөрүн Бужаамы:
Генчленмиш ески тараф,
Ачмыш гениш кужааны —
Түрлү миллет бир кораф.
Кардаш, Туна, не дейжән?
Нижә степ? Нижейим бән?
Бензәр ми бүүнкү скелеләр?
Ушаклыым чектии зетләр?
Кысмет үүсеклиинә чык,
Бак: сансын дениз — гениш!
Евелки хыра күйләр
Бийәз-бийәз серилмиш...
Силкип чоктан каринны,
Чамурлары үстүндән,
Қаар гиби этажларны
Көшә көшейә бүүдә...
Қабул олдум ий конак
Күйдашларлан булушуп,
Орда булдум не дуума,

Бизимнән ани үзенгә
Гидер йолжу тутунуп
Вақыт-заман ичиндә...
Степим кушлу сесиннән,
Башаклар — байыр далга,
Атышарды денизлән:
Кимдир таа зенгин халда?
Бән сә бетер неетледим
Кардашлармы шаштырмаа:
Бүүжү йапы беезледим
Кысмет сели бойунда!
Осаат шылады Чадыр,
Бажалары хавада;
Генч куветли багатыр,
Гөзлери генч Анада.

РУС АГАМ

Мой русский брат.

Бизә гелдин сән енсейрәк
Оламазлыын инатлыыны,
Гелдин ени йол дүзерәк,
Сериннеттин тарафымын йаныклыыны.
Йолу ачардын — бүүк уста,
Поэт гиби гидәрдин илери,
Йоргун дүштүн, сусуз йандын,
Кахыр долуйду зор гежелерин...
Күйлермизә буквар ачтын,
Пушкини аклымыза хем гетирдин,
«Хорошо», ани Маяковский
Йазмыш, бизи дә анарак дерин.
Сербест кырлар хавез алды
Бу стихлары башакларна,
Харманнарда кызлар чалды
Бу пеетлери тенә-тенә...
Сән сынаштын үүлен тарафларна,
Дамарларна гирди сыжак,
Ичтин чобан түркүлерни,
Гежә атешиндә насаатладын хашлак;
Сабааларда чиили гүлләр
Ачты каранфилли үрейиндә...
Кушкуйду ама хеп дуйгун...
Бирдә, гелди хабер чиркин:
Бояр, ани саклыйды йакында,

Үүшмүш күйә, гери алсын,
Алабилрса не. Калктын,
Ки йабанжы бу достуну
Кардашча генә куртармаа
Гежә фена бир вакытсыз,
Да бракмадын бояр кини йаксын..
Сән сынаштын фасыл степимизә —
Йабанды таа солуу хем табеети,
Шинди сә бакын, инсаннар,
Жүмлә дүннә билсин иллә:
Степли адам ени сойлар
Боодай дүзер, хайван бүүдер —
Она лаборатория йоллар
Правительство,
Ки атомун да ичиндә булсун
Саклы материя не гездирер,
О космоса да, гүлмейин,
Хазыр кәр йаарын да учсун!
Салт умруксуз бакыш гөрмәз,
Нижә йанэр о үрекләр,
Нижә кысмет енсеер зорлуу,
Нижә дә Нистру кайнашэр,
Бишей кесәркән йолуну.
Салт алдырмаз есап алмаз,
Неләр олду долайында,
Ениленди не тарафлар:
Табеет олду геройлуклар,
Дири калды башлантылар!
Оо! Рус адам, бизим олдун!
Хем биз олдук сенин хептән!
Гирип буралыйа евә,
Салт ан сән Стуйаны она,
Кылыжыны саманныктан
Чекип, өпүп верир сана —
Саа ол, агам, ани гелдин,

Булдун бизи бу дүннедә,
Бракып, бежим, йавклу евдә...
Кара гөзлү кыза атешини
Маанә пеетиннән ачтырсан,
Севда йатырды кужаана,
Ама севәмедин, факир, баксан,
Вақыт калмазды севдана.
Хеп йол дүздүн, достлук өрдүн —
Устайсын бүүк хем аскержи!
Каранныктан ауллармы
Чектин шафка, хем зоорлан да.
Тә бүүн дә, үренмиш артык,
Иолдан гитмәә, хем йол ачмаа, —
Гелериз хеп сана бир зоор ердә,
Сән хеп о гимнастеркайлан,
Иола чыкәрсын йардыма,
Кула сачын хеп сауруләр
Степин лүзгәр учмасында.
Сана бакып, о симанда
Гөрерим чок үзләр ортак —
Украиннар хем узбекләр,
Бүтүн дә Сибирь ооллары
Бизим дә евләрә межи
Ачык үреклән гелмишләр!
Бей, рус агам, үрәәм сендә,
Сана гүлер бааларлармыз,
Бирлик межи ичин шүкүр!
Түрлү дилдә кардашлара
Кенди вердин сән дилини,
Аннасыннар ки зооруму —
Рус дилинәйим бән дә еминни.
Сизә түркү дүзер Бужак,
Айдын фенец тә Кучурган,
Руслан ичин поем йазды Лупан,
Конаа беклеер сизи хеп Чеботарь,

Йоортомуза геләсиниз, достлар —
Хазыр тә шараплар фычыларда,
Кывырмалар пишер фырыннарда,
«Молдовеняскә» дөнежек чоклу,
«Кадынжайа» да хепси гирежек,
«Хоро» булгаржа ойнайжәз достлу,
Паалы мусаафирләр, бир «хоровод»
Тутарыз енили топраамызда,
Икрам, хатыр софрамызда,
Хем рус агамыза «Саалык» едириз,
Зерә онуннан биз четиниз!

АДАМЫН ТҮРКҮСҮ

Песни человека

Адам чыкты йола
 өмүрү ташымаа,
Долуйлан етишмää
 гележеклерä —
Түркүсү онун бөлä.
Гирди кушку тә бункерä
 ачәр атом тенесини,
Онда атлы тез етишсин
 гележеклерä —
Бу да онун түркүсү.
Кыра чыкты, тоумнамаа
 томбарлак топраа,
Кысыр ки калмасын өмүр
 бир дә илкйаз,
Еник хеп гетирсин
 гележеклерä,
Дөнсүн, дөнсүн томбарлак,
 уйгун дыгырлансын
 гележеклерä —
Бу түркү дә хеп онун.
Адам севди бир жан,
 үрежиинä битишти.
Кайбетмесин узун йолда
 дуйгу сазынтыларыны,
Генч хем етишсин
 гележеклерä —

Бу түркүйү ондан
айыртмайжан.
Адам түркү чалэр,
унутмасын гечмишлерни,
Гелжään хатырына
кендиси түркү олэр!

АНСЫЗДАН ПЕЕТ

Внезапный стих

Бән таа биләмеерим,
Сабаа кушу нижә кырда
Дана чаләр түркү
Конуп пембесинә гердан
Ачәр таазә гүнү...
Еркен пеетләр, сиз не
Пак вакытсыз уйандыныз,
Филизкән сарылы йапрак,
Ангы куҗактан айдыныз?
Хем незаман саклы
Гермишиниз дерин телләр
Дуйгуларма баалы?
Инижә дийип, ич кемеңчәм
Сеси аләр о кушлардан.
Пеетләр үзә чыкмаа истеер,
Гамсызым бан, ама, сефтә
Бөлә фасыл дүртү чекер.
Ичим сансын илкйаз кары,
Битән филиз тә кабардәр —
Олмак куветлери не бүүк
Хем билинмәздир о бир үк!
Бу бүүк йаңамаанын сансын
Кучүк бир далжаазыйым,
Көкләр ки суланмыш ислә,
Чичек ачмаа артык истәр,
Мейва гөзәл хем бааламаа,
Хепсинә да баашламаа.

ОЛУШЛУК ЙОЛЛАРЫ

Дороги свершений

Олушлук йоллары
Дүүлер жанымда,
Сорушлар топлары —
Гүрлеер башымда.
Түркүләр бизлери
Дели еттиләр,
Канатлы гөзлерим —
Узак неетләр...
Жан да истемеси
Кеменчә гиби —
Инжежик струнасы —
Копажэк ипи...
Йылдырым чакмасы —
Гитмек хабери,
Гөклердән гүмбүртү —
Генчлим, илери!
Олушлук йоллары
Чаарэр Алтайа,
Целина ооллары
Дөпер Жалтайа!
Түрүләр бизлери
Дели етилар,
Канатлы гөзлерим —
Узак неетләр

GAGAUZ MILLI ARHIVI

№ 2501

**«CENTRUL DE CERCETARI
STIINTIFICE AL GAGAUZILOR»**

А Р Х И В
ИМ. С. С. СТЕПАНАКОВИЧ

ИМ. М. С. СТЕПАНАКОВИЧ

БАШКА ТҮРКҮ...

Другую песню...

Өмүр, ески түркү сән чалма,
Заман ени йапрак тә актарэр.
Уйсан да азбучук — лаф сорма,
Еникикләр ки нәндан алатлээр.

Генчли йола сән чык канатлан,
Дийип үсек о гөклерә хеп уч,
Кырдан кыра сән геч алатлан —
Олсун бана да туттурмаа бир уч.

Өмүр, кошул ежелимә ешкиннән,
Зерә сессиз олурса о түркүн,
Бакмам, ани гелдин бенимнән —
Башка түркү дүзәрим таа о гүн!

БАШКА АТЕШ...

Огонь другой...

Йыллар! Йоллар!
Сиздән өрәрим өмүр'мү,
Хем дийл нижә олурсайды:
Өрнек бана Ватанымын
Бүүнкү хем йаарынкы гүнү!
Алырым аркама топраан
Кысметлерни хем зоорларны —
Динмәм дә ташымаа узун.
Өмүрүмдән атеш чекип —
Кәр зоор да некадар олсун;
Инсан бак таа да зоор беклеер,
Хем тутушәр ани, билер,
Кывылжындан хеп бүүк атеш.
Йанасын, өмүрүм, уурум!
Түтәрсән зерә саде, бил —
Башка атеш тутуштурум!

БИТКИСИЗЛИК

Бесконечность

О дүшләр, ки сениннән йатәр,
Хеп сениннән айдын уйанәр,
Умутлар мы бизә даһанәр,
Генч фикир раатсызлаа мы чатәр?
Папшойун көкүнә топражыы
Не умутлан чекер казмажы?
Е чотук чыбыында илкйазын
Фычылар сайылы мы сансын?
Айырэрыз шарап гөзлерни,
Каланы — чылдыркы өзенир...
Гүз гелсин — пиличләр ичиндән
Аналык айрыләр енидән
Тауклар; бобалык та хороz,
Тамызлыы хайдасын ки колхоз;
Хем тоумнук боодайы, карпузу,
Кыш-айаз гетирер хеп кузу...
Бу му биткисизлии өмүрүн?
Гечелим үстүндән көпрүнүн!
Бизлери илери хеп чекер,
Йашымыз гележәә хеп сөкер.
О дүшләр, ки сениннән йатәр,
Хеп сениннән дә бир уйанәр —
Умутлар мы бизә даһанәр,
Генч фикир раатсызлаа мы чатәр?!

БАШАК ТУРКҮСҮ

(Песнь колосьям)

Башаан аады дууар чоктан,
О йоккан хич таа заманда,
Ӯреклермиз дә пек чоктан
Башак чалкээрлар йыл-йылда.
Башак дууэр умутлардан,
Башак баалээр өзлемекләр,
Чаармаклардан башак-башак
Далгаланэр о генч гүүсләр!
Йаптыклармыз ко сыклашсын —
Башак-башак дипсиз бир кыр,
Ко йашлармыз тенелешсин
Да Ватана дейлим: «Хазыр!»
Хазыр ооллар пулуу какмаа
Бешкөшели йылдыз чифтә,
Хазыр кызлар фырын йакмаа —
Челик чекмәә хич дийл сефтә!
О дуйгулар да башаклы —
О Вариләр, о Митиләр
Севда башаа мы вараклы —
Ичер дүзерләр икишәр?
Башаан аады дууар чоктан,
Севәркән бир чоҗук кызы,
Гөз уҗунда таа озаман
Беклеер ана топраам йазы.

АНАЛАР

Матери.

Бир илкйаз гиби сыжак,
Чичекли башча,
Өзленмиш кырлангачлар —
Гелер аналар.
Язын хош йаамур гиби,
Илк таазә чөрек,
Илк карпуз, үзүм кара —
Олэр аналар.
Гүзүн хеп евә дөнер
Фытасы долу,
Кушку, нижә турналар,
Дурэр аналар.
Каар гиби йалпак, дуйгун,
Ени йыл коврии,
Дойулмаз масал, оннар
Жөмерт аналар.
Нижә заманнар йылда,
Аналар гелер,
Биткисиз йоллар, йыллар —
Быкмаз аналар.

УСТА ЖАНЫ
(*Душа зодчего*)

Чифтчи савашмасы ачык едер,
Насыл о олэр кысмет.
Долу гүнешлән бүүк-күчүк ичер,
Дышансы — таазә цемент!
Гержик евләр — ени масал пеети
Шеннедир үреклери.
О масаллар ичи — уста неети,
Севдалы кыз гөзлери.
Деликанны чојукларын жаны,
Ким саваш ичин дуумуш,
Бу ерлердә, генчлиим, касабаны
Иа баксана сән, курмуш!
Гелер айлар, нижә гелер сулар.
Ишлән каврашык ооллук,
Пазарсайды — дизи коляскалар —
Чок зерә ләзым чојук!

НАНДА ТЕМРÄ...

Там, где мираж...

Селәм сизä,
алтын кырлар!
Боодайлыклар, папшойлуклар!
Гелдик сизä
биз измехкär
Межи йапмаа — генч хем ихтär.
Гирериз тә мейданныза —
Темрә-темрә не без чырпär,
Түтүн ичер
Маави кенар,
Пелик öрмүш о башаклар!
Биаз булут,
тут суйуну —
Сайырыз тез тенелери,
Кушлар да
шаш калып дуймаз.
Сүпүрүлү мера калыр сана,
Текир досту кырын, сычан...
Нанда темрә чыкыр дана —
Гүмүш канатлары сыжаан,
Алтын чалкээр подишлерин —
Йаамур дөкмүш о йаамурлар,
Хамур олур о хамурлар,
Баала, күйүм, пешкирлери!
Генч тракторжу чизи чизип
Йаздыйды түркүжүк бурда,

Умут сачмышты илкйазда,
Кызлар кыврак бойлу илип
Бу берекет — нижәл кысмет:
Дүзмәзсән зоорлан, хич ыхмаз —
Хайлаз гезир — хеп бир сыклет,
Ички дә евиндән чыкмаз...
Бурда са чалышмыш адам.
Онун шаннат сән гүнүнү,
Услу хем шүкүрлү, инан,
Онун сән гечмә өнүнү!
Она икрам, пешкир баала,
Дува да ет хализ она,
Ердәдир о зерә аллаа —
Бу гүн өмүр, бракмаз сона!
Бакэрым: мейвалык үклү
Она каршы алма силкер,
Хем шефтели — даллар бүүлү
Онун хеп кашына нилер.
Ех, берекет, узун олма,
Не сармышлар аачлар кыры,
Ки ташмасын хич бир дамна
Таман олсун ки хатырын!
Кыры тутэр бир беклемек.
Хазыр. Седеф өтер тенә,
Ондан чыртма тутэр өрнек,
Гүвә-гелин чаарэр дүүнә!

НЕДИР ТАА ИИ?

Что лучше?

Сордум бир йол бӑн инсана:

— Не йапӑрсыныз, нелӑр?

Да дедилӑр:

— Недир таа ий дӑннедӑ,

Те ону йапӑрыз, тӑ!

Сордум сора:

— Не йӑ таа ий дӑннедӑ?

Генжи деди: — Севдалык!

Ондан ий не вардыр йӑ?

Ихтӑр деди: — Нӑбалым?

Дургудӑрыз вакыды —

Пек хызлы гечер, гидер.

Ооллар гелсин гӧрӑшмӑӑ

Хеп беклеериз...

Кӑчӑӑ деди: — Бӑӑелим —

Пек йаваш гидер вакыт.

КО АДАМА

Пусть человеку

Қайылым олайым
Боодай бир тенеси
Да кайалар арасындан
Авуч-авуч ко гечейим,
Сүнкер екмек о зааметли
Софрасына, бей, адамын
Хеп конайым.

Қайылым олайым
Йаамур бир пердеси,
Хич кокусуз хем бойасыз —
Тарласына ко дүшеим,
Чатлақлары ичсин бени
Да чыкайым үклү башак,
Дениз умутлан адама
Хеп верейим.

Қайылым олайым
Ажы да бир илач,
Түрлү нижә шишелердән
Дамна-дамна сүзүлейим,
Ичип бени бетва баарсын
Адам; ама о дертлерни
Еридейим.

Қайылым олайым
Бир дөшемә килим,
Чийненейим хер гүн, дайма,
Хем дүүлейим дә хер афта,

Ама көмүр кесижинин
Йоргун адымнары, ки хош
Евә гелип бассын йымшак
Хеп беклейим.

Кайылым калэйым —
Топрак олсун теним;
Бир жан ләзымса адама,
Алсын, беним хелал она,
Да йашасын.

Харжээр адам бак кендини
Бир тенейәдән, бооржундан
Өмүр ичин.

БИЛГИ АТЕШИ

Огонь знаний.

Адамнан бүлэ тутушту
Билги атеши пек чоктан.
Олэ дэ чоктан хеп учту
Заманнан бизэдән дастан...
Да хер йыл гелер бир баша,
Айдын ташыйэр гез-гезä;
Ўрек калдырып саваша,
Тä бүүн дэ гелди о бизä:
Бир Челпана бензәр гиби,
Айдын етмää йол башыны,
Танымайы дерин ачмаа,
Канаралы билги сөкмää,
Фикирлерä гермää терби,
Севип арсыз бу йашыны...
Билги атешлән тутушэр
Орда, наны чаарэр чанжаз,
Гөкә сесиннән тырмашэр
Баарган дилиннән бу жанжаз...
Орда, наны чаарэр гүүсләр
Бу «Гаудеамус ижитур!»,
Учэрлар тайгайа дүшләр,
Дурмаз, десä дэ хепси «дур!»
Билги о атеши гелер
Челик кавушлан кырмызы,
Ергин фырыннан дөкүлер;
Памук булутлан хер йазын;

«Онегини» Чайковскийнин,
Хем «Йылдызлы касабдан»,
Гелер билги Гагаринин
Биаз үзлү о ташындан
Хем биткисиз атешиндән;
Бирпак гелер вселенныйдан,
Конулмадык йылдызлардан...
Калырыз мы да биз ердә
Обүр тарафында билгийн,
Олур му бу атеш биздән
Олә бир файдасыз гитсин?!
Қо тутушсун о йыл йылдан,
Хеп таа шафклы етсин айдын!
Бизи чаарсын хер бир кырдан —
Онуннан йаналым азгын!

ИНАНЭРЫМ

Верю.

Инанэрым есмер топраа,
Екмӓӓ инанэрым,
Трофайы да инанэрым —
О, бир биткисизлик зерӓ,
Софрада калан хер керӓ...
Инанын дан бенизинӓ,
Ачык хавайа майылым;
Кушлары инанэрым учан,
Ани хер керӓ чок...
Йашаманын учмасы

илери...

Мут ушаан да санмасыны
Инанэрым,
Онун инанмасыны:
Гемижик кнаттан үздүрер;
Сокакта шаматажылар —
Йыллар давранышлы хеп гелир.
Инанэрым йашамайы,
Инсаны инанэрым;
Дүзмек шаматаларыны,
Бак бу ачык башчаларда
Генчлӓр казэрлар

северӓк.

БИТКИСИЗ ДАНАР

Бесконечные зори

Өмүр бүтүн гирер бир гүүсүмә,
О биткисиз даннар гиби,
Да хеп бүүлер, бүүлер гүндан гүна —
Бу айдыннын хич йок диби!
Буннарлан копуштум йола даргын,
Йашлар да басамак изә —
Ко хер бир басамак үклү калсын,
Ирми йашым — хелал сизә!
Ирми йашым бир башланты четин,
Олдурулу кызгын фикир,
Ен ий усталардан йоллук вергин,
Аналардан бүйүм битир...
Да, санки, кимдир о уста-баажы,
Түрлү мейва торбамыза
Уйгун койан йола сабаа каршы?
Сертлии екип арамыза?
Ки масус бу йола чекеделим
Булэр йылдызлардан нышан,
Не үк үреемизә үкледелим,
Олуп йолжу, олуп инсан.
Баасы да, бак, онун — дүзгүн мей дан —
Даннарлан айдынны, мүлклү,
Филиз верериз биз о баалардан,
Олэрыз даллары үклү.
Гечилмедик хем уздур бу уста,
Сефтейдир шинди дүннедә;

Бинйыллыклар калкса дири-дурса,
Она майыл дүшәр дува едә...
Бөлә бир устадандыр оланнар,
Ўрек шевки она баашлы,
Онун байраа — о биткисиз даннар!
Она өмүр дә бадашлы.
Уста-өндер, фикирсин замана,
Хем доорулуйсун биткисиз!
Сенинән генчиз, бүүкүз инана
Хем, мытлак, биткисизиз биз!

ГЕНЧ ЙААМУР

Молодой дождь

Генч йаамур тарафымда дүшер
Степли кырларда
Пелин кокусуннан,
Жевиз йапраа хем кирез
Кабы кокусуннан,
Хем дә ушак качмасыннан
Сел дережиклән
Йолларда...

Генч йаамур тарафымда дүшер
Степли кырларда
Койун сүрүсү кокусуннан,
Чобан йаамурлуу хем
Мешин кокусуннан,
Хем дә күй кайнашмасыннан
Зааметчи алчакларда,
Йолларда...

Генч йаамур тарафымда дүшер
Степли кырларда
Ана топрак кокусуннан,
Трактор тütүнжүү
Хем боодай кокусуннан,
Хем дә үрек севинмелииннән,
Заманны генчликлән
Йолларда...

ГӨРЕЙИМ КЕНДИМИ

Увидеть себя

Гетирин бана о гечтийди гүнү
Онда бакынып гөрейим кендими,
Бөлдүм мў кыры? Ийсилди ми өнүм?
Калды мы аардым капланмаз гениши
Зебил берекет кадар?

Даннарлан дуудуйду жөмерт куведим
Кушларлан долдуйду бичмек түркүмүз;
Жыба кыркылды, о мера генчледи,
Чоклу геридән бичинти не шенүз
Бакэр бир аскер кадар!

Олуш айнасы гөстерди ми сени?
О дүн йаарынын йарысы салт гелә,
Бойун канатлы, бакышын илери —
Кырын севгиси, гүн гүндән бүү бөлә —
Батал бир йазым кадар!

БИЗ ПЕЕТ ЙАПЭРЫЗ

Мы поэзию творим'

Биз пеет йапэрыз
Хербир чизидан,
Ани мерайы корафлээр;
Хер бир илкйаздан,
Ани инсана алатлээр!

Биз пеет йапэрыз
Ерин дибиндä
Йалабык кара таштан,
Кадифä акытлардан —
Сыжак-кувет чешмелерни;
Хер бир минуттан,
Ани йылы котарэр.

Биз пеет йапэрыз
Пойраз гөбеендän,
Ани бизи сертледер,
Таа инат хем челиклеер;
Хербир зоор йолдан,
Акраннарымы ани
Гиргиннä хеп семтледер.

Сызынты дурамаз —
ки чүвмесин,
Бол пеетлär каламаз —
ки үүшмесин

Хер ев катындан,
Хер конвейердән,
Йыл гүзлериндән,
Инсан гүүсүндән,
Гелән диннардан,
Олушлуклардан —
Нижә кафадар, оннар измехкәр,
Нижә пеливан, оннар да енсәр!

ӨМҮР ӨЛЧҮМ

Мера жизни

Икиз дуумушук анадан
Доору дуйгум хем бән,
Айрылмэйлым — изин ондан,
Жаным-тенимсин сән.
Ех, доорулук, ана кардаш,
Үүсүз калдык чоктан,
Туттук ама йолу — зоор таш!
Хич сапмасын октан.
Сән, доорулук, паалы кардаш,
Белли ол херкерәм.
Челәрсән зерә бир дә каш,
Кертик калыр үрәәм.
Хем, доорулук, доору кардаш,
Билет шимшеклерни,
Гүрешмекләр бак чок вар таа —
Ежел вергилери.
Ачан бакәрсин ортаклы,
Хич сарсмээр йолларым.
Не иш тә чекетсәм хаклы,
Умут калмаз йарым.
Икиз дуумушук анадан —
Сендә өмүр өлчүм.
Ама бенсиз сән дийлсин сән,
Сенсиз — таа ий өлүм!

НЕЧИН ДОСТУМ...

Почему мой друг...

Нечин достум едепсиз,
Хер ишә бир хавезсиз?
Утанмак та йок сансын,
Ўзүнү брәз кызартсын —
Кабаатлыйым бән.
Нечин достум дийл йалпак,
Йарләрә чекик калпак,
Сырада сиври дирсек,
Достуна саклы, өрсек —
Кабаатлыйым бән.
Нечин циник бакышлы,
Сыкча гезер корашлы?
Аз калэр, колай олса,
Узуна десин «кыса».
Кабаатлыйым бән...
Кабаатлыйым бән, зерә
Гирмедим хич ичинә,
Дурмадым да айкыры,
Чыкмасын йаптыклары,
Дилинә асылмадым,
Фикирә бандырмадым,
«Ешек» она демедим,
Аркасыны делмедим...
Дәрсәниз ишим ми не,
Билин, ани вар, е не:
О беним достум ердә —

Гөрежеемиз илердә;
О benim йарым аслы,
Бән дә онун йарысы.
Она дәрсәләр «арсыз»,
Ко бана да «есапсыз»;
О урдуйсайды кыза,
Бән урдум сайсаназа;
О гезәрсейди тембел,
Бән гезерим, ону бил...
Хайлаклык о бир бычак —
Үстүмдә аман сачак!
Нечин достум бу олсун,
Ичимә боклук долсун?
Нечин иә десин инсан
«Достуна гөрейсин сән»?
Не бозарсын бу гөлгә,
Ачык даннара лекә?
Кабаатлыйым бән, аслы,
Беким сәнсин кабаатлы?
Достум, йок лаф, — таа да пек,
Ишимиз олсун герчек.
Ама некадар да о олса,
Пишманлык ичи долса,
Кабаатлыйыз биз, зерә
Хепси оләр гөз-гөрә.
Кабаатлыйыз гүн гүндә
Дүшлермизин өнүндә.

АДАМ ГЕЧМИШ

Прошел человек

Генч өмүрүмүн докунан беги
Хеп узанэр заман гиби.
Салт адам бойунжа гүнүм
калкмыш —

Үүленинадан, авшамынадан
Иш герәәгиби йапабилирим!
Дурмээр зерә хич гүнүм, алатлээр...
Битки каушмасына етишинжә
(Хепси она етишер)

Гөк-топрак чизисинин

ашаанна гечинжә,

Бу тарафында, топраамын үзүндә
Пек истеерим боорчлу калмайым.
Гелмесин айып геери бактынан.
Бу йолумузу кендимиз ачэрыз,
Уйгун, йа тертипсиз тутэрыз,
Файда ишләрлән сепелеериз —
Адам гечмиш ки аннанылсын.
Билмеер о хошлу үрәәм таа йорулмаа,
Семиз мейва гиби анжа бүүер,
Серт хем йалпак топраан дамарында
Колай енсеер онун ашаа чекмесини,
Да дүшмеер, кедер алма гиби ерә...

ЙОЛЛАР ТҮРЛҮ ВАР

«Дороги разные бывают»

Йолландык капу ешииннән,
Меклемәә үүрендижәәнән,
Зор узак йола...
Калмамышык саллангачлан,
Да бирдән алат вармышык —
Иашамак — о йол, безбелли,
Пак йоллар са түрлү вар...
Ама несой да йолун олса,
Хеп о хайаттан изләр чыкәр,
Илкйазлар сыравар акышәр,
Адымнар үүдерләр о йолу,
Нижә кайа саклы тенейи.
Сепеттә хеп азаләр боодай,
Зеедерлеер хеп ун чувалларда,
Саа тенә гүнеш гиби уннар верер —
Хер керә...
Бак, йолун верер ми ун-файда,
Чок адымнарын уйгун му хеп гидер?
Бак, зерә йоллар — түрлү!
Пек истәрим, хей достум, генжим,
Ки йолун темиз тенә олсун,
Да гиттикчә ун өзлү дөксүн
Чоклуклу кысмет куҗакларна.

Катышып Ватан да екмеенә
Бозмасын пишкин о дадыны,
Калмасын дүүнү хем ичиндә...
Ко йолун тутсун сыкы-сыкы,
Кайалар' чиндән долу гечсин,
Лүзгерин дә дурмасын,
хеп гүр ессин!

ГЕЛДИМ ДҮННЕЙÄ

Родился я на свет

Нечин гелдим дүннейä,
Дертли бракып анамы?
Варсайды тарафымда
Мезарлык — унутмэйим.
Сән дүзäрсән ени ев —
Аннэйим, ки бана да.
Кызыны верисейдин —
Севейим,
Азарларсан йаннышта —
Сеслейим,
Калдырысан еркендä —
Калкайым.

Сән чийнärкән йолларны —
Дурмайым,
Сән аараркан гүнeши —
Булайым!

ВАТАНЫМ, САНА

.Родина, тебе:

Бобам дуумуш башка заман,
Башка гөкләр сетиндә,
Сана дүшү дүшүнә хеп,
Иабаныйлан дүүшерәк,
Булмуш бир йазын куртулуш
Сенин кызгын гелмендә...
Да севмиш, севмиш гүллү
Сенин йалпак елини,
Жөмерт, гениш үреени,
Тайга кадар оолларны,..
Гөлләр гиби кызларны —
Кардаш-кызкардашларны...
Емин калмыш: йылдызына
Измет етсин йылларны!
Бән сә дуудум сендә куҗак
Ортасында гөк гөклерин,
Ишчи гудок сабаасында,
Бичмек йазы геҗесиндә —
Билмәзим недир о кахыр.
Күчүклүүмү гүнешлән салладың
Да тә калктым кавак гиби;
Бана бакәр гүнүн кызы
Маави гөзлү ниҗәл дә сән,
Пелии — өрмә хеп гүнештән...
Ватан-ана, ангы дуйгу
Өдәр сенин бу дарлыыны?

Бобам емин — бән таа да чок —
Ики севда да аз сана.
Хазырым бән: канарайы
Чайыр йапырым — десиннәр,
Чёллерини — айдын палат,
Пойразларны — бир карпузлук,
Сыра-сыра баалар-чотук!
Нейә чаарарсан гележәм,
Коруйэжам да евини,
Ежелимдә бир жанымы
Сана сыжак хем вережәм.

ООЛУНУМ БАН

Я твой сын,

Дүннейә гелдим икиндида.
Бишейжик билмәздим не олмуш,
Не олжәймыш гүн илериндә,
Нейим бән, ени дуумуш...
Ама таа озамандан, ачан
Азбучук тай-тай калкардым,
Илк лафы аазым бурарды,
Аадымы, не коймушлар,
Таа тутамазды аклым;
Каушу сефтә сесләрдим,
Килимдә ал гүл гөрәрдим,
Башладыйдым аннамаа,
Нердә үзүмнәр бүүер,
Хем дә нечин турнеләр
Гелип-гидер биздән;
Ачан баашлады бана гүнеш
Алтынсы о башаклы йамачлары,—
Бән сени дуйардым, Ватаным!
Анамын сыжааындан,
Сусмайан хем аазындан.
Бән сени биләрдим, Ватаным!
Ал байраан атешиндән,
Москва! Ленин! хем Россия!
Хем Молдавия, Бужак...
Бүүн сә не гениш олдун
тарыфымда,

Бүүк кувет олдун куведимдä!
Пек зенгиним бүүн сениннән,
Генчим хем, зерä, анам да генч,
Сөзлерим дä бүүк бу дүннедä,
Бүүк умут зерä аадын
Оннара, кимин таа йок о умуду...
Хем баашлээр өмүр бана сени
хептән —
Сән бенимсин пек чоктан,
Чоктана сениним бән!

ЧОЖУКЛАР

Парни

Гелериз йукардан,
Гелериз ашаадан,
Хер дә тарафтан
Алай-алай
Узадылы о бакышлар,
Хем сыкылы йумуруклар,
Герги баалы ал кушаклар,
Йанна да калпаклар...
Гелериз чок гелериз,
Тепейәдән пек түркү,
Аазлар карыш кадар ачык,
Гүүсләр байыр кадар чыкык,
Дениз кадар хавез!
Хей-хей, совхоз, сөк аулу —
Сыймарыз токаттан,
Хер аркайа да хазырла
Бир чит кадар сепет,
Берекети ки ташымаа
Йашаманын амбарына;
Мераларна да сымарла
Биткисинәдән зебилли
Ко акытсын, сакынмасын.
Йазаннара да кой приказ
Ики елиннән чизсиннәр
Сайысыны о читлерин,
Куведини чоҗукларын
Хеп файдайа чевирсиннәр!

ЧАЛЭР САЗЛАР*

(Играют сазы*)

Чалэр сазлар, чалэр, чалэр
Узак дениз бойларында,
Өлә йакын, сансын биздә,
Сансын бобам кауш чалэр.
Чалэр сазлар чоктан, чоктан,
О жывырлиганын йолу,
Махны гелер узаклардан —
Сазын ичи сансын долу...
Сеслеерим бән ким не гүндән,
Азер, сенин ми кефинә
Гирмәә истәркән бүтүндән,
Дойамээрым о сесинә?
Чалэр топрак ичин сазлар,
Ватан ичин чалэр оннар,
Бана каршы чалэр сазлар —
Азербайжан кызы ойнар.
Каушлан саз жандан достлу—
Бүлә чалдык туйда, дүүндә!
Беклә мусаафирләә, достум,
Конак бана ол хер гүндә!

* Саз — чалгыжы инструменти, бензеер дом-
райа (азербайжаннарда, туркменнердә, турклердә
х. б.).

** Махны — маанә азербайжаннарда.

ЙОЛА ЧЕКЕР

В путь зовет!

Адамы йола чекер,
Нижә лүзгери ара,
Дерейи гениш дениз,
Нижә булуду гөкләр,
Кушлары о сук даалар,
Нижә йолу узаклар,
Кыш та нижә илкйазы...
Йолда онун иши вар,
Йолда генч түркү чалар —
Дүүлер үрәә йардыма;
Йолда дост буләр, кардаш,
Йолда о буләр атеш,
Ен ий лафлары топлээр,
Ен дә ий дуйгулары...
Адамы йола чекер
Нижә йыллары заман...
Йолда о каршы гелер
Сыжак гүннән,
Пак хавайлан,
Йашамак көпрүлериннән,
Гезмишлерин излериннән —
О да из бракэр жөмертчә
Савашып басмаа уйгун...
Йолларда о Ватаны
Метедер маанә-түркүйлән,
Зеделеер хем аадыны;

Ишидер дә дериндән
Онун үрекурдууну,
Батал адымнарына
Уйдурэр, алифленип,
Кенди адымнарыны!
Бей, калырыз мы евдә
Қаба йатак йаталак?
Атылыр мыйсын кендин
Йолун баашишлериндән?
Вар колай бөлә бирпак
Кенди кендини сойасын!
Адамы йола чекер,
Йоллары узаа гидер...

СЕРБЕСТЛИК ИЧИН ДҮҮШЕННЕРӘ

Борющимся за свободу

Бир Чолпан гиби сербест йылдыз
Елтенерим бән ермәә зыданнары,
Торлак ки ушаклар гиби аар санжыныз
Кесер ки ичимин раатларыны.

Окудум сизин ичин дийл аз,
Титсилендим кара зестлерниздән,
Қин йаныклыыны ичтим буаз,
Хем өлдүм сизиннән херердә.

Бракмам күмелтилернизи йалныз,
Тузакласыннар жаннарнызы,
Шилтә чексин евлатларныз,
Ыжран едип топраанызы...
Бракмам күмелтилернизи йалныз!

ХЕЙ, ТУРНЕЛАР!

Ах вы, журавли!

Турнеләр, учан турнеләр!
Конунуз, турнәм, конунуз.
Бән дә сорайым оолуму,
Джунглилерә йолланма
умутсуз.

Гөрмединиз ми оолуму,
Беним Гарри оолуму?
— Гөрдүк, мис, гөрдүк,
Сайгонун семтлериндә
Инсан еви йакарак,
Ушаклары дешерәк,
Ихтәрлары чийнейрәк...
— Дийлдир беним Гарри м о,
Йоктур насыл олсун о!
— Сора гөрдүк башкабак,
Түфекләр арасында
Жуваба хайданылды;
Оралы инсаннары
Баашлады, дедиләр «Гит!»
«Басма башка бурайы!
О истәмеди евә,
Йалварды каблетсиннәр,
Өдесин кабаатыны,
Бетфа едип Штатыны...
— Шүкүр, турнә, лафына,
Бу бензәрдир оолума.

БИР ЧОЖУК УРУЛМУШ...

Пал от пули парень...

Узакта сыжак мемлекеттә
Бир чоҗук урулмуш.
Ана-боба о бракмышты,
Хем дә кызкардашыны,
Достларны, умутларны —
Йабанҗы бак ерлерә
Йолладыйды чорбайы,
Билинмәз не зоруна
Женк етмәә...
Джон өлүм тә гетирди
Бу услу инсаннара,
Кендинә ми бу ери
Савашырды капламаа?!
О топрак са корунэр,
Душманы хич аҗымээр,
Куршуну онун кескин —
Душмана җеза!
— Арта калсын чорбайы.
Янки. Коулады бизи
Өмүрдән ирак дизи...
Еллериннән куйуҗук
Қазарак о генч чоҗук
Йашларны йудэр,
Йабанҗы фиданнара
Теклиф аннадэр:
— Салланын, салланын

Тарафыма доору,
Анама-бобама селәм.
Бән мезар олдум бурда.
Чорбайыйа да сорун:
Нечин биз бурада зарар сачэрыз.
Нечин биз бурада жан бракэрыз?
Салланын, салланын...

ÖДЕНМИШ ҚЫСМЕТ

Оплаченное счастье

Иатэр амужалар — чимен ми алтында,
Ески ми аачлыкта, суйун му дибиндә,
Булунмадык таа ерлердә?
Казды мы ким мезар те оннара,
Топрак мы салт беклеер уйкуларны...
Пек чок инсан жаны дуруп сусту
О караннык гүнүн алтларында,
Йыкынтылар'чиндә калдыйды Ватаным,
Гөкләр — түтүн, йанмышты булутлар...
Тә гүнешлиимизин о өлчүлмәз паасы,
Сербест тә дүзмеклермизин пек ыхмасы,
Бу өденмиш кысметимиз бизим.

МИРАЗ КАЛМЫШЫ

Наследство

Бобам гезди өмүрүндә
Гиргин хем бүүк үреклән,
Онун ама етлериндә
Атеш дамгалары —
Гүмбүртүлү о йылларын
Калмыш есаплары...
Йанык кырын таа суумадык күлү
Авуч-авуч даанык калмыш,
Бакэр сурат сетлериндән;
О Май салют топларындан
Гөкү серпән ренкләр
Бенимсели калмыш солмаз
Дарсык бакышларда...
Бундандыр, безбелли, үрәәм
Кесинтили дуумуш,
Бундан мы санки теллери
Герги-герги сес титирер —
Ватан чаарсын — хазыр!
Бундан мы — күл гөрдүкчә
Йанэрым касаба дизмәә,
Чичек бойалары солмаз
Куру гөзлериндә...
Ех, бобамын мы үреени
Гинишим күчүктән,
Ташыйркан о йыллар
Женктән дөнмүш бир гөлмеени?!

ДИИЛ КОЛАИ

Нелегко

Дуудум гүнеш бән алтында,
Гүнешлән ойнадым күчүклүүмдә,
Салт ишиттим амуҗамдан —
Иаванмыш күчүклүү дүндә...
Евин дә өртүсү деликмиш,
Үрек баалыймыш кахыра,
Хем хер гүн бир инсан жаны
Попаз чекәрмиш байыра...
Бени зетләмеди кимсей,
Хем демеди дә «йыртыкчы»,
Түкүрмеди суратымы,
Иашлы гөзләрлән гелмедим
Евә, бетфа едип о аадымы...
Учту йыллар турнә дизисиндә,
Гүннәр даалды тенә гиби.
Олдум чоҗук — киат белимдә —
Совет Бирлиним бән генжи!
Бундан кәмил аадым олмаз.
Бу аад долу сербест ичи,
Өмүрүмүн шафкы солмаз,
Бир зоорумда — хепси меҗи.
Бени зетләмеди шүпә,
Аҗы ана да йашлары
Дөкүлмеди геҗейлән үстүмә.
Бән билмедим, не о өлүм,
Ниҗә дүшмүштү бобалар

Зын зорбалык куршунундан,
Хем дә заставалар ачан дүштү
Чиркин о июнь сабаасында;
Бән өлмедим Сталинградта,
Калкып та генә дүүшейим,
Етиштирип жанавары
Бербат, пис йатаанда тепелейим...
Беним хем дийл о йамачта
Йалныз мезар, йашлы фламур,
Хем дийл бана кысмет дүштү, ана,
Ал Красный Площадьтә майда
Қара свастикалы байрақлары
Сыбыдэйим улу халкын аяқларна.
Амуҗама вар кысканҗым —
Онун аады алтын йылдыз,
Хем гечмеер хич о генч санҗым.
Бунун ичин беним зоорум
Бир аад олмаа Ватанымда
Дийл пек колай, достум,
Өлчү алмаа амуҗамдан.
Олур му ама алчаклы
Бир бишейлик гиби гечмәә
Етмишинҗи бой генчлерә
Ватан гениш йолларындан,
Хич бир аадсыз сапа сенмәә?
Йок! Дийл салт җенк атешиндә
Аадлар челик кайнашыләр!
Беним раатсыз асиримдә,
Канатладәр ки адамы,
Топрак, дениз хем гөк арасында
Булурум бән дә аадымы!

ГЕЖЕЙИ ГЕЗДИЙДИК...

Бродили ночью мы...

Гежейи гездийдик икимиз,
Гөлгелермиз ики — оларды дайма бир,
Ола дарсыктык бирбиримизә —
Өйа гелдийди бу гежә...
Гездик севда кужааннан хер ердә:
Салкымнарын арасында,
Фламур кокуларын да ичиндән гечтик,
Гөлүн хем бойуна индик,
Караннык суйа вердик бакыш;
Йыкык бир дуварлар да уурунда дурдук —
Сансын женк мизләрди ичиндә...
Техна гөкүн йылдызларна хеп бакарак
Есап алдык, нижә гечериз
Лафсыз мезарларын та онүндән —
Үстлериндә салт биткисиз атеш
Кушку дилләрлән андырэр
Неләр олмуш чиркин, биз йоккан таа...
Өлүм... Бир кыпымда салт айрылмак —
Истедии лафы да сөлемәзсин;
Бири бурда калыр йанык,
Бири гирир дөнмемезләә...
Гүндүз гөрдүм ама нижә
Гелин-гүвә стевноз донаа
Бу ташлара сыс диз чөкүп
Емин бракты унутмамаа,
Неләр олмуш биз йоккан таа...

Геҗейи гездийдик икимиз,
Сыкы сыжак тутарды ел ели,
Өлә дарсыктык бирбиримизә —
Пек ояа гелдийди бу геҗә...

СТЕПЛИЙКА

Степнянка

Гүзлү степләр гиби есмер
Степлийка — бир көрпә фидан бойу,
Татлы пелиннерин дә бир пелини,
Хашлак та лүзгерин үрәә;
Кырда папшой му казмақта,
О — заманын үзү таазә.
Чыксын да баалара, йа бостана
Карпуз ичи ал краасына
Сыжак өзлем баашлээр,
Чотуун да алтында зевкли
Кара гөзлү бакэр,
Чиижәз бонжуклары шевкли
Диилмәз койнуларна акэр...
Чыксын чайырлара, дерә дә бойуна
Сабаа думаннары
Ондан алэрлар гөзеллик,
Маавиледип узаклары —
Илк турнеси о оннарын...
Чыксын лүзгерлерә, хавайа каршы
О бүтүн бу кырлара,
Түркүжү хем кушлара —
Татлы лафлы пеетләр кашы...
Чыксын ама о гежейә, йол бойунда сүүтлерә -
Йылдызлары делердер,
Канымы тутуштурэр —
Кырларын о атеши...

ГЕЧ МИ, ЕРКЕН МИ?

Поздно ли, рано ли?

Түркү филизлери анжак уйанэр
Илк кушларын гежедән учмасыннан,
Узун булушмаклар кол-кола алатлээр
Геч йылдызлары сапарак...
Лүзгәр, ани сабаа каршы йымышамыш,
Оннарын мы корумаа саклысыны бааланэр.
Сеслә, севдам, хава бак нижә уйанэр!
Карымжа да шиндән долу арабайы
кырдан чекер —

Е незаман да уйумуш?
Чийләр айнэжыкларлан качышэр
Гежейлән простолэрлар
тез дүзүнерäk...

Бак, зерä...
Калкэр тә оннарын шафклы о йавкласу—
Онуннан хепси качажэк!
Илин о буужуклар дүз маавижә
Герилерләр бакышлармыза,
Мералара да бүүлү гөзеллик йазэрлар;
Тракалары саклайып,
Ани бизадән илк йоллээрлар сеслери.
Урэрлар чайыра еркен сүрүлери.
О буужуклар

хороз өтмелериннән барабар
Бизи тутажэклар степин бу башында,
Баалайжэклар Гүнүн сык теллернә —

Хепси гөрсүн кимин бетеринә
Йылдызлар тә геч калмыш,
Сергенә дилимини

Ай өзнек коймуш,

Гүн синисини калайламаа калкмыш.

Санки качалым мы?

Биз мийиз сефтә?

Кимсә пек азарлайып бизә дейжек,

Ани гежә чоктан солду,

Чок ишини дә битирди:

Сабаайына да гечирди:

отлара түркү верди,

топраамыза серин солук,

пак гөлмек хем дә фистан —

шансора гиимни чоктан;

жаннары илиннетти

унутмаклан серпидип;

филанын күчүү олмуш

биз дураркан сокакта;

сабаайа етишмемиш

бу күйүн ен ихтиары;

хепсинә хазырламыш

ени йоллар хем умутлар...

Сиз сә нәнда гездиниз?

Чүнкү йатмадык саба булду,

Уйанмадыңыз сиз йола...

— Вай, йарим, кайылым бән

Утанмайы ко чекейим,

Биз сабаа олдук гарип

Мераларлан барабар,

Йылдызларлан йарыштык,

Дүшлери куҗак туттук,

Не йоллар өрдүк гиргин,

Йолландык та еркендән!

БЕКЛӘ

Ты жди

Пелик өрәркән, ах йәрим,
сән ан бени, беклә.
Қырда екәркән, ко йоргун,
сән ан бени, беклә.
Шекер йапаркан заводта,
Узаа учаркан учакта
сән ан бени, беклә.
Хем лаф катаркан чоҗуклар
сән ан бени, беклә.
Үрәән дүүләрсә биринә,
хеп ан бени, беклә.
Ко «Волга» капуна гелсин,
Қайынана балҗааз олсун,
хеп ан бени, беклә.
Кәр Ниструда сулар битсин,
Кодру түркүсүз калсын,
хеп ан бени, беклә.
Салт унударсан анамы,
унут аадымы.

АЧТЫМ ПЕНЧЕРЕЛЕРИ

Открыла окна я

Ачтым пенчерелери
Бу ени заманнара,
Лүзгерли ко гирсиннәр,
Ески калмыш аҗылары
Ко даатсыннар,
Йалынайак качынэйым
Дөнемеч заманында,
Хич ерә дә басмайрак...
Ачтым пенчерелери
Чичекли бааларлара,
Филизләр ки коксуннар
Умут кокуларыны.
Кысметли ки бир гүзә
Канатсыз да учэйым
Бир адеет сыҗаана,
Севдамын уз кужаана...
Ачтым печерелери
Хем каршы инсаннара,
Кутлайып сойласыннар,
Айлеми каблетсиннәр;
Оннара бензесиннәр,
Ниҗәл дә Ватаныма
Жан ушакларым, зерә
Бән истеерим биткисиз
Оннарын салт олсуннар!

ҮҮРЕТ БЕНИ...

Научи меня...

Үүрет бени севмää,
Илк буквадан чекет,
Хер бир керä гүндä,
Хем хер гежä ама.
Гел хеп йакын, йакын
Авшам йылдызларынан,
Оннар ко каушсун,
Сән хеп үүрет бени.
Уүрет чичек кокмаа,
Йалпак үүрет олмаа,
Татлы лафлар үүрет
Дойунжа генч үрек...
Олсун аадым беним дә
Паалы ки бир жана,
Унутмәйым йашаркан
Илин солужааны,
Севәр бакышыны
Геже'йчиндä шылак...
Үүрет бени талер гиби
Сана доору хеп дөнейим,
Коорлу гүлүм, сендән
Ко кайнашсын дуйгум —
Ики үрек йанмасындан
Ко тутушсун гержик
Ени атешчикләр —
Бана мы бензейән,
Сана мы — йок зарар!

ВАР МЫ ИМДАТ?

Есть ли исцеление?

Йанды үрәәм, дердим кара,
Дүннәм дөнер, башым серсем.
Вай, йок имдат, солуум йара,
Билмәм хич недир о «саа-сем»...
Качтым дели байырлармы,
Чалылыкта йуварландым,
Капу сыкты пармаклармы,
Сана дуйгум гечир сандым.
Пиндим кавак тепесинә,
Йаамур'чинә гирди башым,
Ичим дөндүйдү терсинә —
Хеп гечмеди сызгын ажым.
Имдат хич вар мы бу зоордан?
Оф, хепси бошуна гелер.
Аарым ангыдыр сойлардан —
Илачладыкча — таа бетер?!

ПЕНЧЕРӘ ЧИЧӘӘ

Герань.

Гечтим сизин йаныныздан.
Йаалы гиимнийди брәз үстүм.
Нижәл иштән. Да ансыздан
Адымнарым сансын үрктү.
Хер пенчердә, хер капуда
Хеп сәндин сансын гүлерәк,
Куфайкама маана бурда...
Ерә гирәрдим, ах үрек!
Евә дә етишәркән — сән
Бизим бакардын пенчердән,
Бакардын хем дә капудан...
Сордуйдум анама: «Бу не?»
Пенчерлердә чичек салт вар...
— Чожуум, тә гүз гелди, ей-е...
Гүзләр гелер хем илкйазлар,
Чичеклән хеп долә үрәәм.
Ах, некадар таа гөрөйим
Хеп пенчердә сени, чичәәм?!

ИСТЕИИШ

Желание

Олалым маави бир гөк,
Булутсуз о йыллара.
Олалым дерин бир көк
Инсан сенселесинә.
Олалым чешмә суйу
Йолжуйа йол бойунда.
Олалым екмек дойум
Йоргуна иш тойунда.
Олалым йаамур-йаамур —
Фырча битишсин тенә.
Олалым гөзәл хамур
Заамет чекетмесинә.
Олалым да хош умут
Адамын бүүк ишинә.

ГЕЛ, ЙӘРИМ

Прийди, милый

Ай, башчам чичек,
Севдам не герчек.
Йангыным гечмәз —
Огланым гелмәз...

Гел, йәрим, гел, гел,
Дүзелим ежел!
Гүл гиби коксун,
Пак екмек олсун!

Ай, кимдир гечәр,
Үрежиим сечәр?
Гөзәл не сеси —
Бүлбүл маанеси!

Гел, йәрим, гел, гел,
Дүзелим ежел!
Гүл гиби коксун,
Пак екмек олсун!

Ай, катлы евләр,
Донак ичерләр.
Хем деди башчам:
«Фенец койаҗам».

Гел, йәрим, гел, гел,
Дүзелим ежел,
Гүл гиби коксун,
Пак екмек олсун!

Ай, башчам, не сән,
Кышын чичектә?

Сызлээр үрежиим —
Гелмеер йарижиим...

Ах, Оглан, гел, гел,
Дүзелим ежел!
Гүнеш серпелим,
Кысмет дейелим!

ГӨРДҮМ СЕНИ

Увидел тебя

Гөрдүм мў не сени, йәрим,
Гүнүн таазә ми үзүндә,
Гөкүн маави ми гөзүндә?—
Да өзледим.

Гөрдүм мў бүүн сени, йәрим,
Чөшмә дурук му суйунда,
Инжә фидан мы бойунда?—
Атеш севдим.

Гөрдүм мў хем, йәрим, сени
Серсем башымнан дүшүмдә?—
Сыжаан йанар мы ишиндә?—
Да евлендим.

САН, МАРИ КЫЗ

Девушка, ты

Мари кыз, мари куш,
Олмасана сән хеп дүш:
Садежим дийим сана,
Йок олэрсын не йана?
Бакайым да салт сана,
Гөрәмеерим тамам'на...
Олсана йа бир герчек,
Башымда гиби чичек:
Солууну ко ичейим,
Сарфош олуп гидейим;
Дүннеми хеп дүзейим
Кысметлик орталыында,
Евлад-евлад севейим,
Шарап гиби өзлейим,
Сенсиз бир дә гүн, жаным,
Софрайа отурмайым!
Мари кыз, мари куш,
Олмасана сән хеп дүш...

АЙ, КОМРАТ

Ай, Комрат, Комрат, ени касаба!
Ай, Комрат, Комрат, ени касаба!
Нечин сенин кызларын үфкели бана?
Нечин кызларын үфкели бана?

Йалпы башында, Чадыр йолунда,
Йалпы башында, Чадыр йолунда
Бөлүк-бөлүк кыз гечәр — дурмаз
йанымда,
Бөлүк кыз гечәр — дурмаз йанымда.

Чичекләр ачык, бей, жаным йанык!
Чичекләр ачык, бей, жаным йанык!
Десәнә йә, дурсуннар баре биразчык,
Де, де, дурсуннар баре биразчык!

Гежеләр айыдын, чок йылдыз сайдын,
Гежеләр айыдын, чок йылдыз сайдын...
Бей олан, гүндүз мў сән севдана далдын!
Бей, гүндүз мў сән севдана далдын?

Ай Комрат, Комрат, ени касаба!
Ай Комрат, Комрат, ени касаба!
Хеләл сенин кызларын бактылар бана,
Хеләл кызларын бактылар бана!

Гүүсүм олду бир бүүк ичерси
Хашлак дуйгуйлан йысынык,
Севда йаныннан кушанык —
Үрәәм алтоп му чевреси?!
Килит бекләрдир ачылсын,
Филжән истәрдир ичилсин,
О бүүк ичер — ки гелсиннәр,
Сызлар үрек — ки севсиннәр...

МАРИ КЫЗ...

·Девушка·

Ал гөзлери бир тарафа,
Гечип, гидейим йолума...

Илишмә бана, айнашма,
Зерә йуфкайым ахтыма...

Дурма өнүмдә, кылбык,
Зерә гечәрим үстүндән.

Саплама бакышыннан,
Зерә йапышырсам йанаана...

Мари кыз, мари хавез,
Катма лафы дүртекли,
Сорарсам зерә бир-бишей...

Гүлмә өлә адайжы,
Санырсам ани герчек...

Мари кыз, мари дердим,
Алифленмә, алифленмә,
Тутушурсам зерә бән дә...

Хем ойнатма бойуну,
Зерә капырсам белиндән...

Ҡачма хармана, зерә
Тутарсам отлук ардында...

Хызланма, мари, хызланма,
Зерә хызланырсам бән дә...

Чаарма, мари, чаарма,
Зерә гелирсәм ансыздан...

Алма бени асирләә, зерә
Бозурум калени...

Етмә икрәм, назландырма,
Зерә ичирим битинжә.

Хем сорма истедиими, зерә
Борчлу калырсын.

Йанылма, айолум, йанылма,
Зерә йанылырсам бән дә...

Иаамур ипликлерни чекмиш Топрак
Булут о сүмеклериндән
хич гөрүнмәз ийләрлән;
Килим о бүүк евә докуйајжәк
заман —
Бизә чиизи,
Бак евленериз тә йашамайа
еркен чииләрлән...

Еминим бән,
Ки кывылжын гиби
Учан гежелердә
Карез чывгыннарын
Инадына унутмайым
О инанны, йалпак хем өзнекли
Достлук гиби алдатмазлы
Дудакларнын сенин
О Май сыжаклыны.

* * *

Шылалы севинмекта,
Боранда хем кахырда
Бенимсин сән, ана топраам!
Йолларын чаарэр ачан
Узаклара бени,
Олур мудур сесетмейим,
Ана топраам!

БИР КЫЗА

Девушке,

Ўраам дуйэр о тракторун генч ўреени.
Гокта гезер йылдызларын генч сўрүсү —
Биздән дә генч оннар...

Бу генч планетамда йашээр о кыз,
Северим ки ангысыны.

Онун ичин, нижәл дә Ватаным ичин,
йашээрим,

Севинерим хем сызлээрим, ки о,

Кими северим бән,

Гирип умутларма хем дүшлермә,

Кендисини гөрсүн бир тарафтан

Бөлә бир генч севән.

* * *

Ўраамнан бән дүшерим онүнә

Каршы о узалы еллеринә.

Сән ишидерсин ми нижә гезер севдә

Беним генч йалынны бу гүүсүмдә?

ДИЙЛ МИ ОНУН ИЧИН...

He для того ли...

Онун'чин дийл ми биз дуумушук,
Хашлак ки севелим сизи,
Раатсыз бу топракта?
Түркү хем ий дуйгу ки калалым,
Сизин жан гозеллинизә
Бензмели ки олалым?
Онун'чин дийл ми дүннейә гелдик,
Ки зет чекип хеп севелим,
Гүнү айдын ки гөрелим
Узүнүздә, сизиннән софрада?
Севдим, йазырым симаны
Пулуун да демириннән
Кушлу илкйаз кырларында,
Комбайн хем кайрымыннан
Йазын боодайлыклар ортасында;
Хем гүз бааларында,
Шараплан йылдызлы долу филжениндә —
Ичирим дә сени, сарфош олунжа;
Йазырым да хем симаны сенин
Турна синжирлериннән
Ватанымын ачык маави
Гөктә атласында...
Йапыштырырым да ону жан еримә,
Быкмам да хич өлә гезмәә!

СЕНИННӘН

С тобою.

Севдам,
Алалым йашаманын зоор йолларны,
Боодайлыкларын да олмушлук куведини,
Койалым ки оннары заман канатларна,
Чок дүшлермизин арасына,
Сора топлайлым үрек ичеринә
Бүтүн бу дүннейин гөзәл кушларыны,
Оннарын ки түркүлериндән
Бизим дә дүзелим түркүмүзү.
Севдам,
Пинелим йашаманын серт куҗаана,
Билгилерин үүсек катларына,
Дургунмайрак хавезлерин уурларында
Етишелим йолу алдык узаклара,
Арамызда хич олмасын ара,
Не дә зоор гөтүрмейлим үкү,
Геримиздә калсын саде түркү.

ВАР ÖЛÄ СЕВДА

Есть такая любовь

Хер сабаа гүнеш шылалары
Маави йоллар качмасында
Генч севдамыза топлээр зүмрүт
Ренкли башча ачмасында.
О кушлар булур мудур түркү,
Дуйгу ки топлатмаа каба —
Саллангач авшамына, өзгүм,
Уйкусузлук'чин ажаба?
Несой түркүләр гелер судан
Майыл олуп хавамыза?
Седефчик топлээрлар йаамурдан
Бүүлү, бизим севдамыза.
Башчалар булур мудур чичек,
Гөзеллини сенин гечсин?
Да башланмадык бир севдайа
Бени сарып сыкы герсин:
Геч йылдыз, өрмә аул бойу,
Геврек- геврек хеп гүлерäk
Кыз койнусуна хызлы топлээр
Севдамыза дей алтынжак...
Гежеләр булмаз өлә солук,
Ки солууну сенин чексин,
Мехлем үреемә ону дөксүн,
Сарфош олуп хер гежейи
Кужак алып та өпейим.
Ансыздан нижә гелдин, йарим,

Иангын севдайлан бир авшам,
Ал гүлләр ачты арамызда —
Олдук хем башчежи, йашым.
Севдайа үүлен гелип-гечир,
Авшамы чөкүр хем йамачта.
Ама сабаасы хич бир солмаз,
Нышан калыр ихтиар аачта,
Топлу тенежикләр даалмаз.

ИАШАМАК

‘Жизнь’

Заман йашамайы хайдээр —
Бир аар геми дерин суда.
Батмаадыр пек колай йолда,
Хер гемижи сә уур адээр...
Е бир учак дибсиз гөктә
Дүшмәз ми, кесмесә солуу?
Геми узун суйу гечмәз,
Енсәмесә далга, бузлуу.
Өмүр геми гидир ми уз,
Сән дийлсән баш дүмениндә,
Ежел гечәр ми коркусуз,
Неедин йуфкайса үреендә?
Гиргинникләә кыйышалым,
Да бу коорларлан гүүслердә
Йашамамыз долу олсун
Историясыннан йаптыклы,
Нижәл гиргин историясы
Енсенмедик Ватанымын!
Хем еридип ха дөкелим,
Не дийл өлә, пак енидән,
Гениш гүүсләр фырын долсун,
Кайнаклары — уйгун курналара,
Йашаманын дөкүмүнү
Таа челикли котаралым!
Өмүр — ен бүүк вергидир о,
Башка да вармыдыр бу дүнеедә?

Доорулукларым мы хер о.
Булунмамы бу өмүрдө?
Ама гечтийсейди алиф,
Битки түтүн чыкып солду,
Омүр дуварлары гелип
Йыкынтылы калмыш,
Көшелердән сейди белли,
Ани кәмилмиш бу йапы —
Бу ен белли нышан, ани
О йашамак хелал йанмыш!

ДОСТУМ

Мой друг

Өлүм ичин таа еркен сөленмää —
Вар кувет кадынжа ойнамаа,
Севмää дä вар таа генч үрек,
Саалык та — шүкүр, вар

ичмää бир дä шарап...

Пулуу тутмаа илкйазын чизидä,
Гежä усулунда аслы пеетлär дүзмää,
Бак чок калды бүүн таа сүрмää,
Хем дүннейä чок ишлär таа аннатмаа —
Гагаузлар ичин пек аз бән сөледим,
Сизин ичин гагауза — бундан да аз...
Гамзат гезмиш бütүн бу дүннейи,
О танышмыш чоойуннан, достлашмыш...
Бизимнән салт булушмады о таа,
Вакыт мы, йол му дүшмемиш...
Йаша, Расул, гиргин хем уз,
Бак бән дä чок таа йашайжам —
Лäзым биз хош булушалым —
Сән бир авар, бән гагауз.

УЗАКЛАР ЧААРЭР

(Дали зовут)

Чыksam бән таа узаа евдән,
Бракып бурда йаптык файда,
Башка баксам үүсеклердән,
Неләр уфак, гөрөйим, бойда.
Тепәркән саде ериндә,
Бурну онү бак пек кыса,
Дөнәмеерсин пек белиндән,
Хепси сансын бөлә калса...
Башка хавалардан таазә
Алып башка ачык гөzlәр,
Гөрүрүм беким, ки маалә
Калмыш пек дар, алчак евләр...
Чыksam, да таа узаклардан
Башка сынашлан дөнейим,
Ени ани сабаалардан
Телләр чекер, да өрейим;
О түркүсү таа алифли
Өмрүн йазэр корафларны,
Йолу ани таа сефтели
Ачэр билмәз тарафларны.
Чыksam бән таа узаа евдән,
Башка инсаннан карышсам,
Севдалара башка сестән
Гелсәм, орайжа йарашсам.
Олмуш фикирлән дә дуйсам,
Дели олду зерә генчлиим,

Бир атешли йәри булсам,
Узун йансын үрек ичлиим.
Чыксам, да таа узакларда
Таа чок достлар еденейим,
Умутлармын да доорудан
Паасы четин ми, денейим.
Хем айныма неләр сыыды
О йылдызлы чок дүшлердән,
Алдатмайым бән вакыды
Чыкмышкан еркен ичердән.

ҮҮЛЕННИК

Полдень

Мера башында, узак кулак дибиндә,
Хашлак темредә, уп-уз гүнүн алтында
Баша алаттырэр узун чыкымнары
Биаз хасалы, маадемли күй кызлары,
Шымарык генчләр хем маанежи...
Тә үүленник ерә тез отурэр,
Бичинтиләр үстүнә
Софралары курэр —
Иежекләр...

Сандыжаклар ачык,
Катык колверерләр — хепсини не вар,
Авшама — евдә екмек.
Е, шинди хепси иежек
Екмек — бука-бука,
Пийнир — пүскә-пүскә...
Кызлар ийлдерәк башларны
Аазларны патлажана гөтүрерләр,
Да шапыр-шапыр
нерләр.

Чожуклар да, биркач,
Таа кыйышак — дизчедән
Чанаа бламачлан аазларна
калдырэрлар,
Елин аардыннан силинерләр,
Ашаа доору дудак йайэрлар...
Дар бир недән инти йымышээр,

Гевшенер бу үүленник;
Суу ток бувазлар

йаваш йудэрлар

Ий гелерäk

хем шүкүредерäk,
Ани о вар, хем ани йаш...
Лафлар да шинди ток,
Хем таа сык фышкырэрлар,
Тä, хер тарафтан,
Мотийи зеетлеерлär.
Хасаларын бири еер чözүлүрсä,
да башыны тарарса,
Öбүрлери дä хеп — пелик öрär,
Баалээрлар мода,
Чорабыны бири тä калдырэр
Биазыйэр буду етек арасындан,
Герилежää гелмиш кимисинин —
Йакышмээр, ама बारे бираз
Инжä белли гүүслär кымылданэр...
Лафлар да: нормалар' чин,
Йавклулар' чин —
Ким качмыш, кимдä дä года,
Сыравардыы хепсини
Битлеерлär, нижä школада,
Билерлär хем дä хепсини,
Не дүннедä олэр,
Хем нанда Брежнев булунэр,
Москвайа ким таа гелмиш;
Ани атеш тä дургунмуш
Топраан хашлак бир башында...
Сыс олду бичинтилär.
Динненерлär...
Некадар кыса уйку —
О дерин, хем йапышэр топраа.
Уйкуда сүрүйлän фышырдээр

Йапраклар дениз гиби —
Ба йакын пеклешерäk,
Ба узак ийсилерäk...
Некадар кыса уйку —
Дүш буләр бир кырынты

вакыт:

Кимисини о гүлдүрер,
Лафеттирер кимисини,
Ааладәр да, ансыздан
Йавклусундан айырдәр...
Тә синек конмуш гезер —
дүшүндә сә — бир чоҗук
Йанааны өпер...
Не фасыл сән бу дүшләр:
Гөз кыпынҗа бир дүннә
Бир кино гиби гечер...
Хава сусәр, буннар уйуэр...
Вакыт са йок чок дүш гөрмәә.
Нади фырлады илкин:
«Пыы, мари, уйуя калдык!»
Тепеләр, коллар,
Сепетләр хем фыталар,
Йумруклар — баш алтлары
Қалкышәрлар алатлы —
Үүленник гечти, битти...
Нечин сә шинди сессиз
Хепси дорудан гидер,
Йапышәрлар енидән
Меранын енсесинә елләр
Да дидерләр, да йоләрлар —
Ичинә гиреҗекләр!?

ВАТАН

Родина

Ватан, Ватаным, —
Турналы тарафым!
Илкйаз хем гүз
Дизи-дизижек
Гечерләр сесли,
Маави гөкә
Гергеф ишлемә
 дикили...
Лелекли чайырлар —
Сыжак йазлары
 такырдадып,
Сансын ойунжак дерменжикләр
Евләр башында
Илин дөнер тракладып;
Кушку бакәр
Сува дередә
Коркмуш курбаа бозарып...
Жывырлига кырлар! —
Олмуш екинин бенизини
Сыклык кыврадып —
Бизә хабер;
Үүсек чыкып таа хавайа,
Ки мералар генишини
Бүтүн сийретсиннәр
Гүнеш алтындан,
Комбайналарын өнүсора

«Кааршы авасы» өтсүн —
Чийзи чыкармаа тарладан...
Гугушлу не күйләр!
Иазы-кышы
Услу сесли гуурдар,
Иавру бүүдүп
Сербест учмаа үүредәр,
Ана-бобадан уусәә чыкмаа,
Пек узаклардан евә дөнмәә,
Дуума атешлиини унутмамаа...
Хем кырлангачлы
евдә сачаклар,
Сачаклар са гениш —
Хош йашамайа гелиш!
Хем бу кушчазлар
инанны биздә —
Кысметмиш оннар,
Евелдән сөленер;
Биткисиз гидип-гелер
Чемрек кырлангач,
Бак илкйазлары
Чифтчинин биткисиз!
Гүллү тарафым,
Гүнешли Ватаным!
Сенин
о бүүк үреенә
Хепсіндән йоллардан
Иашамамызы
хем гиргинниклии
Сана калмышсыз
Баашлээрыз инан.
Легендаланмыш йаптыкларын
Алифлендирер
генч үреклери,
Хем бууландырэр

Маави сабаалары
Ишин кайнамасында;
Кыркынжы йыллардакы
Чиркин ажыларын
Ашаа нилдер
Кенарсыз гүндөндүлүүн
Талерлеринин

сары фенецлерини...

Ах, сербестлик,
Ирми миллион мезардан калктын,
Да сардын калмыш ооллары
Енсемәз баарышлыын
сабаасыннан.

Услу генишли Ватаным,
Е нечин Кавказ учлары
Канаралы байраklar
Үйүмээрлар?
Сык чамнар да
Үүсек-узак гөз дурэрлар?
Дениз-океан далгасы
Дерин бакэр?
Дөnmесин о йашларын,
Дөктүн ки кайыпларын ичин!
О йашларын не дереләр ирмиш,
Титси изләр Кырым ташларында...
Не хызлы гечерләр булутлар
Белоруссиямын авасындан —
Өртмесин ки бекленмиш о гүнешин;
Молдовамын да йамачларында
Лүзгәр кихлимбарлы бааларларда
Кылбыклы не ойнашэр,
Савашып кысмет ортасындан
О унудулмадык кахырлары
даатмаа...

Ама сансын тә гелер,

Ани чатлак дуварлар'чиндән
Калмыш куршуннар чыкмаа истеер,
Баарып сөлемәә, кимин
Үреклерини делип
Зорлан гечмишләр,
Хем ани дүшеннәр
Кимәсейди калмыш емин...
Хем дә сансын таа гелер,
Ани Брянск дааларларын
Гүз кызыллыындан
Бир четә партизан чыкәр
Даавайы таманнамаа —
Йакардылар оннар жанаварын
Герисини титси... да ермеди
Демир дишли, йанды...
Бу йаныклар'чиндә ама
Йатты фуфайкалы о гиргиннәр,
Зерә ана топракты алтында...
Бу оолларнын донмуш гүлүмсеси
Өмүрүнә калды паалы йылдыз
Йангыны о гүүсүндә сенин
Чок инанны хем пак,
Ки хеп гүлләр ачсын,
Хер илкйаз турнеләр гелсин,
Хеп гугушлар ишидилсин,
Кырлангачлар кысметлесин
Бизи сенин йалпак кужакында,
Гүнеш севән пек Ватаным!

ПУШКИН

Адам өмүр бир гечирер тарафында
Да чок керä адетчä расгелер,
Дуума ки сокаандан каарä
Башка ерлär о хич билмеер.
Поэт сейди шамал сесли о лирайлан
Омузунда кахырлан асылы,
Йолжуйкан бир зоордан
Дүшмүштү тарафымыза бизим дä, ажылы...
Несойду ама усланмаз о генч үрек:
Бир Кишинев даржа гелмишти,
Да Бассарабиянын чок ерлернä чемрек
Кыса о йылларны да пайетмишти.
Булмушту генч Земфирайы бир Долнада,
Шака даатмышты Каменка конаакында,
Хем чобаннарлан геч түркү чалмышты.
Бизим йабан да степлерä ашмышты.
Фасыл мы, осайды майыл мы пек гелмишти
Болград она, билмäm.
Салт йок насыл хич есапламамаа,
Ки о, меракчынын меракчысы,
Истämесин соруп-билмää да аннамаа,
Не сойдур бу кара калпаклылар,
Жиба кыркык башлы быйыклылар,
Есмер гөзäl кызлы күйлär...
Сергеевич йоктур насыл сормамыш олсун,
Нейä гелир аады гагаузун,

Хем кимдир бу Тунайы гечмишләр?
Далга дуйгумнан есаплээрым хем,
Ки гагаузча да лафлар о сөледі,
Шашты, гүлдү... дүрдү дә үзүнү,
Чектиклерни о ишидип сенселенин...
Иазмыш олсайды еер, неләр о ишитти,
Неләр гөрдү Йалпы бойларында
Чак үзелли йыл илери биздән,
Оо! буунарак окур беним бир гибиси,
Сусуз ки үүренмәә, тамах хем аннама,
Ки нердән бу халкын башлантысы,
Хем несой да гиим ташырды озаман
Фасыл дилдә бу лафедән инсан...
Гөрерим сансын о тозлу боз йоллары,
Комрат о асфальты оләр бир тарафа,
Гечсин поэтлән ки озаманкы файтон
(Бурдан мы о гечти, дурду му да бурда?
Калкмышмыдыр бир таш, йада бир аач,
Гөрдүү ки Пушкини да сөлесин?
Бир иш белли: Йалпы чайырлары
Сниретмиштир о дарсык экипажы,
Тараклылар да беким гөстерди
Она йолу о Болграда...
Болград. Не кысметлийсин, касаба!
Гөрдүн дүннә устасыны,
Пеетчилерин ен исини —
Жыван бу рус адамыны
Өзлек гиби конак хем каблеттин,
Икрам йаптын, лафа дурдун,
О сесини ишитменә хем долдурдун,
Бакышларны дарсык ичтин...
Беки сандыйдын озаман,
Тә бир ериф, гелмә, дә гидежек —
Билмәздин таа, ани бир бүүк,
Пек бүүк адам ки ешинә басты...

Болград. Не кысканжым хем вар сана:
Ки нечин бән булунмадым
О файтонун бир йанында,
Паалы сурат калсынды аклымда,
Долсунду Пушкиннән ичим;
Гөрейдим хем хызлы гезмесини
Алажалы о панайыр'чиндә,
Хем нижә кырмызы бибер дизилерни
Бойнусуна асып гүлер,
Беким дә күрк мешин өлчәрди кендинә,
Кыврак бейгирлерә майыл бакыш
Дикәрди, бүүлдүп-бүүлдүп о гөзлерни;
Нижә шарап далып батлаклардан
Талигалар'чиндән аякча хеп «Саалык!»
Бизимжелә буйуредәрди
Топрак чөлмеклән узалы бир елиндә,
«Кысмет!» баарэр, «Саа ол!» кабул едер
хошлу,

«Кардаш!» хем «Дост!» — авуч дүвер;
Сүрүйлән шопарлар хем аардына,
Гөлүн бойларына чыкэр о махмурлу
Севинмектән хем пек ий гелмектән,
Бир ен бүүк фламурун да алтында
Тә йыкылып о узанэр ушак гиби,
Она шинди бакэрлар Бужаклар, майыл
хептән...

Бураларда гездийди турунжу бир авшамда,
Иада чийли гөзлү бир сабаада...
О! шинди дә дуйэрым солууну
Бужаан хавасында,
Узун о йолларда,
Ени ичерлердә —
Хер бир ердә хеп солуйэр поэт,
Гүр аачларын сык йапракларындан.
Ихтәрларын еникуну аннатмаларындан,

Хем севдалы йәрләр бакышындан
Услу авшамнарда,
Айын алтынйаз калбуру йола чыкаркан,
Баалар айдынында...
Солуу онун есер
Бизим дә аҗамы стихлармыздан —
Хализ өрнек хем ий умут йолумуза.
Эх, Пушкин, Пушкин,
Далгаланды тә не үрәәм,
Бак бән дә бир деликанны гиби
Севда дарсыы дүштүм ки енидән,
Ахтлы, пиетчиләә дертли хептән,
Сени гөрерим хергүн Бужакта
Бизим кызларлан гүлерәк.
Узак о йыллардан, хе-хе чоктан
Билгичледин ени гележекләр,
О каранлык гаҗаллара
Гелдин тә бүүн ачык киатларлан, ичери,
Ени пеетләрлән хем йолларлан —
«Саалык, кысмет!» хеп илери!

СТЕПИМ БЕНИМ

Степь моя

Хич дийл бүүк халкын пеливаны Расул,
Ооллук танымасыннан йанарак,
Хеп саплээр дуума байырларын учларына
Үүсек, хем дийл бир, орденнерини парлак...
Бән сә нашей баашлайым сана, степим,
Йок орден бир дә шиндилик бендә,
Таа гөстөрмеди, безбелли, кыйметим,
Хем йок та насыл хепсинә бирдән —
Ана-Ватанымда бак чок ооллар инан
Ажымаз хич кендини ишә баашлээр,
Ана са хепсинә билер хатыр хем паа.
Йазы мы бән дүздүм сенин чифтчилернә,
Сефтә буквар баашыш күчүклернә,
Гетирдим ми евелки түркү, ойун клуба,
Стиха дүзмәә ми дилиндә бир өрнексиз
Саваштым метин йашаманы мы
Чоклук кардашлара билдирейим,
Беним ми үзлән үрениклерим
Хер каршы гелдикчә шүкүрлеер,
Колхоз му дүздүрмәә йардым еттим...
Қалмамаа геери сендән — тә не зоорум,
Неләр йапмышым — аз буна гөрә.
Ама расгелирсә незаманса
Есап алмыш бени дә өмүрүм,
Тә емин — сенин раатсыз йамачларна
Дакэрым бекленмиш нышанымы осаат.

О сенин! Бак сәнсин куведим беним,
Беклемәм хем даһанмам савашларда,
Сенин чичек ачымына севинч Ана,
Сән калктын, вердин бени она.
Йок лаф, дийл колай олмаа бир оол
Бөлә кыймет севән анамызда,
Ианылдыым да вар — кайыш идим,
Иа гүженик олдум бир кабаатсыз....
Ама, вар бир лаф, ана нерей дүөер,
Орда файда, екмек гиби бүүер!
Хич жаным ажымээр, оо степим,
Ки ийгелмемекләр гөрүп — чектим —
Окадарки ий билерим паасыны
Севинменин, хатыр хем гөрменин;
Билерим хем нейи — бана, хем не — бендән...
Эх, степим, беним, истеерим хем дә бән,
Олсун сенин дә оол — Расулларын,
Чингизлерин, Бүлбүллерин олсун,
Бак вар йа Тузловлар — пеливаннар
Баалар бейи, сүрү хем кыр кахраманы!
Лазым олсун, гелмиштир заманы.
Ишчи о куваннар верерләр хепсини,
Ачан бүүдерләр масуслу, ки оннарын
Олсун ийлендиржи оланнары,
Чыкарсыннар ки сенселә бу аадыны
Инсанын арасына, бир сырайа.
Бу умуду оннар беслеерләр сабурлу —
Билсин, кимә дүшәрсә инаны.
Брактырмасын ону геери кардашлардан,
Бүүк Ватанымын хотулунда.
Степим беним, сенин дә оолларнын ичлериндә
Аарээр Ватан чемреклери,
Ки кыйметли түркү сана дүзмәә,
Хем еклемәә бу сеслери о бүүк сесә,
Дүзер ани миллионнарлан гүүслери!

СОДЕРЖАНИЕ

Замандан. <i>От времени</i>	3
Ватана. <i>Родине</i>	4
Қаблет! <i>Принимай!</i>	5
Партияма. <i>Партии</i>	6
Генч Қасабам <i>Город молодой</i>	8
Рус ағам. <i>Мой русский брат</i>	10
Адамын Түркүсү. <i>Песни человека</i>	14
Ансыздан пеет <i>Внезапный стих</i>	16
Олушлук Йоллары. <i>Дороги свершений</i>	17
Башка түркү. <i>Другую песню</i>	18
Башка атеш. <i>Огонь другой</i>	19
Биткисизлик. <i>Бесконечность</i>	20
Башак түркүсү. <i>Песнь колосьям</i>	21
Аналар. <i>Матери</i>	22
Уста жаны. <i>Душа зодчего</i>	23
Нанда темра. <i>Там, где мираж...</i>	24
Недир таа нй. <i>Что лучше?</i>	26
Ко адама. <i>Пусть человеку</i>	27
Билги атеш. <i>Огонь знаний</i>	29
Инанэрым. <i>Верю</i>	31
Биткисиз даннар <i>Бесконечные зори</i>	32
Генч йаамур. <i>Молодой дождь</i>	34
Горейим кендимн. <i>Увидеть себя</i>	35
Биз пеет йапэрыз. <i>Мы поэзию творим</i>	36
Өмүр олчүм. <i>Мера жизни</i>	38
Нечин достум... <i>Почему мой друг...</i>	39

Адам Гечмиш. <i>Прошел человек</i>	41
Йоллар Түрлү вар. <i>Дороги разные бывают</i>	42
Гелдим Дунейя. <i>Родился я на свет</i>	44
Ватаным, сана. <i>Родина, тебе</i>	45
Оолунум бән. <i>Я твой сын</i>	47
Чожуклар. <i>Парни</i>	49
Чалэр сазлар. <i>Играют сазы</i>	50
Йола чекер. <i>В путь зовет</i>	51
Сербестлик ичин дуушаннера. <i>Борющимся за свободу</i>	53
Хей турнелар! <i>Ах, вы, журавли</i>	54
Бир чожук урулмуш... <i>Пал от пули парень...</i>	55
Оденмиш кысмет. <i>Оплаченное счастье</i>	57
Мираз калмышы. <i>Наследство</i>	58
Дийл колай. <i>Нелегко</i>	59
Гежейи гездийдик... <i>Бродили ночью мы...</i>	61
Степлийка. <i>Степнянка</i>	63
Геч ми, еркен ми? <i>Поздно ли, рано ли?</i>	64
Беклә. <i>Ты жди</i>	66
Ачтым пенчерелери. <i>Открыла окна я</i>	67
Ўрет Бени севмаа. <i>Научи меня любить</i>	68
Вар мы имдат? <i>Есть ли исцеление?</i>	69
Пенчерә чичәә. <i>Герань</i>	69
Истейиш. <i>Желание</i>	71
Гел, йәрим. <i>Прийди, милый</i>	72
Гордүм сени. <i>Увидел тебя</i>	74
Сән, мари кыз. <i>Девушка, ты</i>	75
Ай Қомрат	76
+++Гуусум олду... <i>Сердце ноет</i>	77
Мари кыз. <i>Девушка</i>	78
+++Йаамур... <i>Дождь...</i>	80
+++Еминим бән... <i>Поклялся я...</i>	81
+++Шылалы севинмекта... <i>Лучистой радостью...</i>	82

Бир кыза. <i>Девушке</i>	83
Дийл ми онун ичин... <i>Не для того ли...</i>	84
Сенинйан. <i>С тобою</i>	86
Вар ола севда. <i>Есть такая любовь</i>	86
Иашамак. <i>Жизнь</i>	88
Достум. <i>Мой друг</i>	90
Узаклар чаарэр. <i>Дали зовут</i>	91
Ууленник. <i>Полдень</i>	93
Ватан. <i>Родина</i>	96
Пушкин	100
Степим беним. <i>Степь моя</i>	104


Дионис Танасоглу

КЕНЧЛИК ТҮРКҮЛЕРИ — ПЕСНИ МОЛОДОСТИ
(Стихи на гагаузском языке)

Редактор Г. Гайдаржи, Художник В. Смирнов. Художественный редактор Н. Тарасенко. Технический редактор А. Остапенко.

Сдано в набор 19/VIII-1974 г. Подписано к печати 11/XII-1974 г. Формат 70×90^{1/32}. Бумага № 1. Печатных листов 3,95. Уч-изд. листов 3,42. Тираж 3000. Цена 36 коп. Зак. № 1023.

Издательство «Картя Молдовеняскэ»
Кишинев, ул. Жуковского, 44.

 Кишиневская типография № 2 Полиграфпрома Госкомиздата МССР, г. Кишинев, ул. Советская, 8.

Карта Молдовеняскэ * 1975

36 коп.